

De
VRIENDEN van de PLANTENTUIN
GENT

driemaandelijks tijdschrift
vijftiende jaargang
nr. 3 september 1996

De

VRIENDEN van de PLANTENTUIN

GENT

driemaandelijks tijdschrift
vijftiende jaargang
nr. 3 september 1996
ISSN 0777 - 8821

Inhoud

Redaktioneel(tje)	2
Eén uit de duizend : het geslacht Rehmannia (deel 2)	3-10
Klimplanten, het "behang" van onze tuin	11-21
Leven en beleven	22-23
Agenda 1996	24-25
Cacao met Castanea !	26
Duizend bommen en granaten !	27-28
En nu eens iets anders : gele Clematis	29-32
Geboeid door biologie	33-39
Een nieuwe Margriet	40-42
De verovering van Engeland (deel 2)	43-46
Lezersforum	47
Colofon	48

Beste lezers,

Bij het verschijnen van dit nummer zal de zomer op zijn laatste benen lopen. En laten we hopen dat de droogte wat gemilderd zal worden, waarbij ik wellicht net als u vooral nachtelijke regenbuien bijzonder op prijs stel...

De min of meer extreme seizoensvormen die we al een tijdje meemaken zijn misschien als oorzaak aan te duiden van de ongewone bloei in onze Plantentuin. Door gebrek aan mankracht en tijd (is eigenlijk hetzelfde) hebben we echter geen goede registratie van dergelijke fenomenen. Toch biedt de fenologie van deze Plantentuin aan een dichtbij wonend lid een interessante tijdsbesteding, enerzijds voor de kennis van deze persoon zelf, en anderzijds voor het noteren en bijhouden van de al of niet jaarlijks weerkerende verschijnselen, zoals bovenkomen, bloei, vruchtzetting van onze plantensoorten.

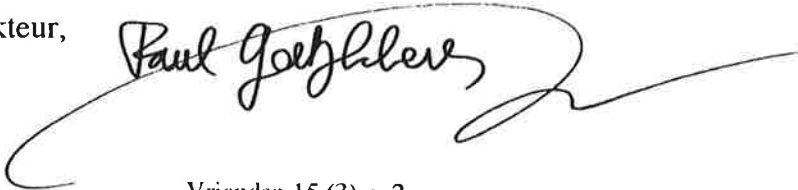
Iets anders, heeft u ook opgemerkt dat bij een groot aantal Platanen enorme plakken schors tegelijk loskomen, waardoor deze bomen als het ware met een vers bloot velletje geelgroen staan te pronken...

Een laatste punt wil ik hier vermelden, wegens de vele vragen naar een of andere vorm van lessen over Plantkunde.

Aan deze universiteit bestaat de mogelijkheid om als vrije student één of meerdere cursussen bij te wonen. Als u op het einde van het jaar meedoet aan het examen, en met succes aflegt, dan ontvangt u een getuigschrift voor uw inspanning.

Meer informatie kan u hierover krijgen bij de Dienst voor Studieadvies, op het Sint-Pietersplein, links van de grote kerk.

Uw redakteur,

Paul Gielhove

Eén uit de duizend : het geslacht *Rehmannia* (deel 2)

Pierre STERCKX, Marcel DE CLEENE, Koen CAMELBEKE &
Marc LIBERT, Plantentuin

Half augustus is het nu en de eerstgevormde bloeistengels van ons *Chinees Vingerhoedskruid* zijn tot de top toe uitgebloeid. We laten ze nog even staan om de eerste zaadoogst binnen te halen. In de rozet ontspruiten nu nieuwe bloeistelen die ons een bloei tot de eerste vorst beloven.

In de onverwarmde kweekserre is een eerste plant van wat we als *Rehmannia glutinosa* binnenkregen gaan bloeien. U weet wellicht nog : een meer winterharde soort met ook nog een belangrijk medicinaal gebruik. Helaas beantwoorden onze zaailingen niet aan de beschrijving. Het blijken kleurvarianten te zijn van *Rehmannia angulata* (geen tijgervelmotief in de keel van de bloemen). Dus toch interessant, maar we zullen wel even bij de zaadleverancier onze ontgoocheling meedelen. Een ander zaadmonster dat via de Botanische Tuin van Peking aankwam was helemaal teleurstellend, want van de enkele zaadjes wou geen enkel kiemen. Maar we zoeken verder! En misschien kan u ons ook ter hulp komen. Verschillende van onze leden blijken immers contacten met het Verre Oosten te onderhouden. Zo 'viel' er een prachtige bijdrage over de medicinale aspecten van *Rehmannia glutinosa* in de Chinese Geneeskunde in onze bus, en dit via een van onze lezers (mevr. Laurette Verschaeve)!

Hoedanook, voor *Rehmannia angulata* hoeft u niet meer naar China want ons zaadaanbod blijft gelden (zie vorig nummer p. 15-21). Laat u misschien overtuigen door hiernavolgende verrassende bijdrage.

Rehmannia glutinosa behoort tot de oudst bekende kruiden in de Chinese Geneeskunde. Voor een westers publiek uitleggen hoe een kruid werkt volgens de Chinese Geneeskunde is niet zo eenvoudig, aangezien deze traditionele 'wetenschap' er een zeer eigen terminologie op nahoudt, die mijlen ver staat van onze moderne concepten. Nochtans, het systeem werkt !

De Chinese Geneeskunde heeft het niet alleen ruim 300 jaren uitgehouden, maar leeft nu als een bloeiende geneeskunde in het Oosten en vele landen van de wereld. We mogen ervan uitgaan dat ongeveer de helft van de mensheid met deze geneeskunde van regelmatig tot occasioneel verzorgd wordt. In China is het derhalve een zeer officiële geneeskunde met eigen ministerie en dito wetgeving, medische faculteiten, hospitalen, polyklinieken, kruiden-kwekerijen, industrie van medicinale kruidenpreparaten, onderzoekslaboratoria, gespecialiseerde apotheken, enz. Deze feiten zijn weinig in het westen gekend en het is nuttig er even de aandacht op te vestigen.

In de Chinese kruidengeneeskunde wordt de werking van een kruid van oudsher afgeleid van twee aspecten : het eerste aspect wordt gevormd door de zogenaamde energetische eigenschappen (zoals smaak, temperatuur, meridiaanbereik, structuur, stijgende of dalende werking, oorsprong, enz.). Het tweede aspect is de medicinale werkzaamheid van het kruid zoals die afgeleid is van zijn energetische aspecten enerzijds en van het klinisch (vroeger eerder empirisch) gebruik anderzijds. Heden ten dage worden al deze aspecten met de moderne wetenschappelijke middelen van de farmaceutica en de geneeskunde in laboratoria en hospitalen getoetst.

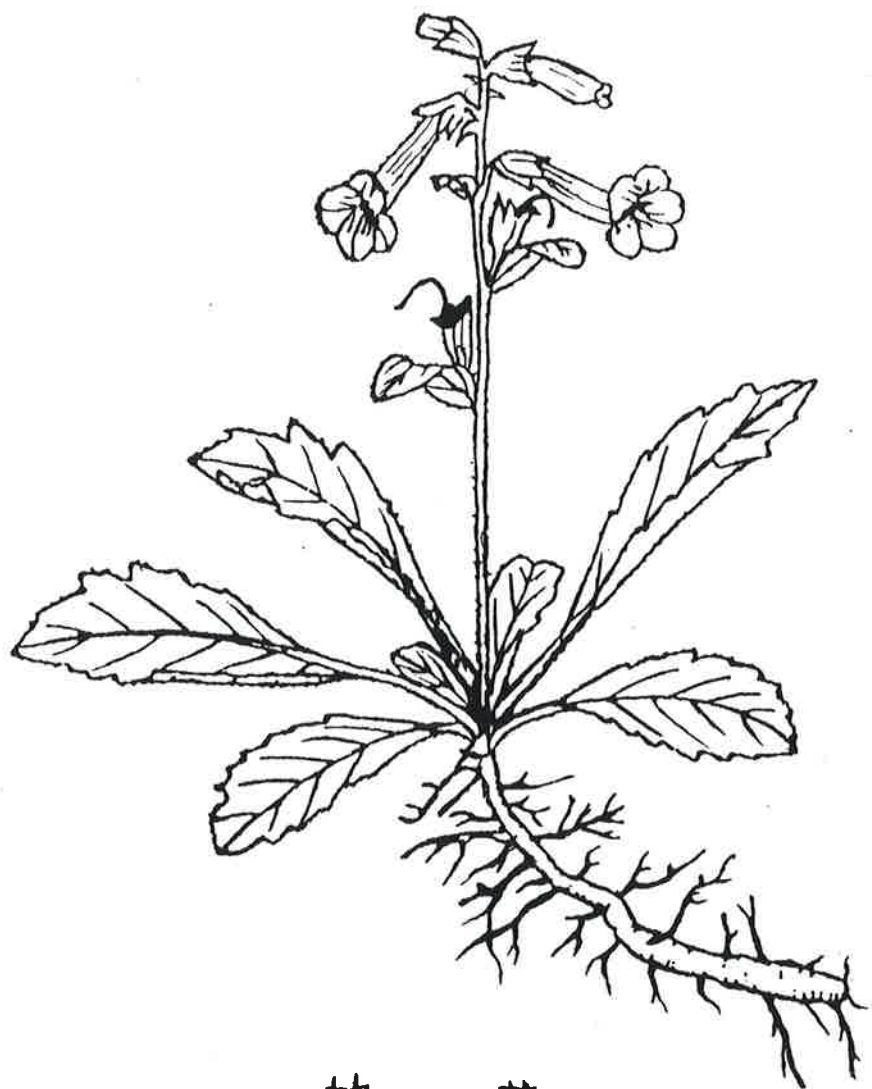
Belangrijk, onder meer in verband met *Rehmannia glutinosa*, is dat in de Chinese Geneeskunde de grens tussen medicinaal kruid en voedingsmiddel zeer vaag is. Dit komt duidelijk tot uitdrukking bij deze plant die we zowel in de Chinese Farmacie als in de voedingshandel terugvinden. De reden is niet ver te zoeken. Naast zijn medische gebruik is deze plant een typisch versterkend en tonificerend middel, dat in heel wat bereidingen en soepen kan verwerkt worden, maar ook als preventief middel om de algehele weerstand van het individu te versterken. In meer moderne terminologie gaat het hier dan om een zogenaamd adaptogeen (een middel dat het lichaam zodanig versterkt dat het zich beter kan aanpassen aan veranderende omstandigheden).

Maar terug naar *Rehmannia glutinosa*. De wortel wordt normaal geoogst in het begin van de lente of het midden van de herfst in de Chinese provincies Henan, Hebei, Binnen-Mongolië of elders in het Noord-Oosten van China. De wortel wordt eerst gewassen, dan gesneden en gedroogd. Eventueel wordt hij behandeld met alcohol, wat zijn werking verandert (waarover verder meer).

Het is interessant om in deze bijdrage enkele extracten te geven van hoe het medicinaal gebruik van deze plant evolueerde in de loop van de geschiedenis van de Chinese Geneeskunde. Het eerste uittreksel komt uit de Shennong Bencao Jing, dit is de farmacopee (= van staatswege uitgegeven handboek met voorschriften voor de bereiding van geneesmiddelen en de vereisten waaraan zij moeten voldoen) van keizer Shennong, een legendarische keizer die geacht werd meer dan 2000 jaar voor onze tijdrekening te leven. Naast de introductie van de landbouw bij zijn volk, was het zijn hobby kruiden te proeven om hun geneeskrachtige werking te testen. Hierbij vergiftigde hij zich meerdere malen, wat hij dank zij zijn doorgedreven plantenkennis kon overleven. Tot daar de legende. Het feitelijk werk zou dateren van iets voor 200 van onze tijdrekening. Het bevat de beschrijving van het gebruik van 365 kruiden, in drie groepen verdeeld : de eerste zijnde de hogere 'keizerlijke' kruiden die geen symptomatisch medicinaal effect hebben, maar gebruikt worden om de mens te versterken. Het zijn de 120 volstrekt veilige kruiden, die zonder enig gevaar voor de gezondheid gedurende een lange tijd kunnen ingenomen worden. *Rehmannia glutinosa* behoort tot deze groep. De middenklasse bevat eveneens 120 kruiden, die men ministeriële kruiden noemt. Zij kunnen gebruikt worden bij verzwakking of om onevenwichten in het individu te herstellen. Men mag ze gebruiken wanneer nodig. De derde groep omvat 125 kruiden : het zijn de assistenten. Zij zijn duidelijk medicinaal doeltreffend maar ze mogen niet lang ingenomen worden en zijn derhalve giftig. Met betrekking tot *Rehmannia glutinosa* beschrijft het werk enkel *Gan Dihuang*, dit is de gedroogde en versneden variant van de wortel van *Rehmannia glutinosa*. Hij zegt zeer bondig :

"zoet van smaak, afkoelend voor het lichaam, nuttig bij fysische trauma's, obstructie in het bloed, accumulatie van koude en warmte; dit kruid vult het merg (en is dus goed voor de beenderen en hersenen) en helpt de aanmaak van nieuwe spieren (wat wil zeggen dat het de weefselvorming bij trauma's stimuleert); gebruiken in de vorm van een decoct (= afkooksel) "

Het tweede werk waaruit we een deel van de monografie geven is de Bencao Beiyao van Wang Ang van rond 1700. De titel betekent 'Vervollediging van de belangrijkste aspecten van de farmacopee'.

地 黄

干地黄 gān dì huáng
(《本经》)

Dit is een kruidenwerk dat heden ten dage nog druk uitgegeven en gelezen wordt, ondermeer dankzij de vlotte tekst enerzijds en anderzijds de praktische en goed uitgekiende medische informatie die hij bij elk kruid geeft. In dit werk wordt er een duidelijk verschil gemaakt tussen drie varianten van dezelfde wortel, namelijk : het kruid dat vers gebruikt wordt (niet gedroogd), met als naam *Xian Sheng Dihuang* (Radix Rehmanniae Recens); het gedroogde kruid, *Gan Dihuang* (Radix Rehmanniae Exsiccata) en het met alcohol gestoomde kruid *Shu Dihuang* (Radix Rehmanniae cum vino praeparata). Men merke dat de voorafgaandelijke behandeling van een kruid, zijn samenstelling en dus zijn werking duidelijk beïnvloedt. Wat trouwens vroeger beschouwd werd als een soort ijdele alchemie, wordt heden ten dage met modern laboratoriumonderzoek gestaafd.

Sheng Dihuang (rauw) : "zoet, bitter en zeer koud, gebruikt voor hart, nieren en dunne darm, wordt het geacht vuur te purgeren tot in maag en dikke darm, bloedstoornissen te verhelpen, allerhande bloedingen te stoppen; men gebruikt het ook bij huiduitslag door hoge koorts. Men beperke echter de hoeveelheid, want hij kan de spijsvertering overbelasten. Indien men echter alleen het sap drinkt of eerst het kruid in wijn kookt, zal dit niet gebeuren".

Gan Dihuang (gedroogd) : "zoet, bitter en afkoelend, gaat in het lichaam naar onder en naar binnen, bewerkt de meridianen van hart en nier, lever en pericardium. Dit kruid verrijkt het Yin, kalmeert het Yang, produceert bloed en koelt het af, behandelt koorts door verzwakking van het bloed, hoest door uitputting, spieratrofie en verlamming, hartkloppingen veroorzaakt door emoties, bloed in de urine, vaginale bloedingen, hitte en pijn van de voeten, etc. Het voedt het merg, aktiveert de productie van spieren, bevordert de urinelozing en de stoelgang, regelt de menstruatie, kalmeert de foetus (risico van vruchtverlies), doodt wormen, behandelt acute pijn van maag en buik. Het verse kruid uit de provincies Jiangsu en Zhejiang in het Zuiden is vrij zwak. Veel krachtiger is dit kruid wanneer het voortkomt uit de noordelijke provincies. Dit kruid wordt liefst niet gecombineerd met de bol van *Fritillaria*, de pasta van *Ulmus macrocarpa*, de witte radijs, de lente-ui en knoflook die hem verzwakken of tegenwerken. Dit kruid mag onder geen beding in bronzen of ijzeren pannen gekookt worden".

怀庆地黄

1. 植物全形

2. 花冠剖开示雄蕊

Shu Dihuang (in wijn gestoomd) : "zoet, licht warm, gaande naar de meridianen van nier, hart, lever en pericardium; het verkrijgt het water van de nier, tonificeert het echte Yin, voedt het merg, produceert fijne essentiële stoffen en bloed, verbetert het zicht en het gehoor, maakt grijs haar zwart, behandelt gewrichtspijn en rheuma, ziekten van de foetus en moeilijkheden bij de bevalling; is zeer goed om het bloed te tonificeren".

Het derde werk is de Zhong Yao Xue, een hedendaags Handboek der Chinese Medicinale Kruiden van de Universiteit van Chinese Geneeskunde van Shangai. Een standaardwerk dat in de meeste Chinese faculteiten van Chinese Geneeskunde wordt gebruikt.

Xian Sheng Dihuang : "vers, ongedroogd : bevochtigend bij uitdroging van de lichaamssappen met dorst, constipatie, vermagering, etc."

Gan Dihuang : "gedroogd, klaart de hitte, koelt het bloed; voedt yin en bevochtigt de lichaamsvloeistoffen, bij laat stadium van acute infectieuze ziekten met nachtelijke koorts, droge mond en tong, donkerrode tong; hitte in bloed met hemorragieën (=bloedingen) van neus, maag, etc.; bij exanthema (=huiduitslag) door hoge koorts; bij diabetes (=suikerziekte) met grote dorst; dosis : 10 tot 30 gram in decoct; niet gebruiken bij verzwakte spijsvertering".

Shu Dihuang : "voedt het bloed en yin; tonificeert (=versterkt) jing en versterkt het merg; bij leegte van bloed met bleek en vaal gelaat, vertigo (=duizeligheid), hartkloppingen, slapeloosheid, onregelmatige menstruatie, overmatige menstruele bloedingen; bij leegte van yin van nier met wisselkoorts, nachtelijk zweten, spermatorrhee (= het voorkomen van spermatozoa in de urine van mannen), diabetes; bij rugpijn, krachteloosheid van de benen, troebel zicht, duizeligheid, oorsuizingen, gehoorverzwakking, voortijdig grijs haar; dosis : 10 tot 30 gram in decoct; kan de spijsvertering verzwakken want is vrij moeilijk verteerbaar; dus innemen samen met kruiden die de spijsvertering activeren; gebruik vermijden bij de uitzetting van de buik, veel slijm, weinig eetlust, kleverige stoelgang".

Tenslotte hebben we een uittreksel uit een modern werk (Pharmacology and applications of Chinese Materia Medica) van Chang & But van de Universiteit van Hong Kong. Hier krijgen we een samenvatting van de fundamentele en de klinische research in verband met *Rehmannia glutinosa*.

Samenstelling : bevat β -sitosterol, mannitol, stigmasterol, campesterol, catalpol, rehmannine, vitamine A, stachyose, D-glucose, D-galactose, D-fructose, sucrose, raffinose, manninotrise, aucubine, nelittoside.

Farmacologie : verhoogt plasma corticosterone, voorkomt de beschadiging van de bloedplaatjes door radiotherapie, beschermt tegen experimentele toxische hepatitis, verlaagt bloedglucose, versterkt de hartfunctie, verkort de bloedingstijd, diuretisch, ontstekingswerend, schimmelwerend, niet toxisch (deze eigenschappen zijn sterke vereenvoudigingen van de reële effecten van het kruid die variëren, volgens de dosis, de toedieningswijze, de gebruikte proefdieren en de tot stand gebrachte onderzoeksvoorwaarden).

Klinische studies : goede effecten bij artritis, infectieuze hepatitis, hoge bloeddruk, eczeem, neurodermatitis.

Lichte nevenwerkingen die na enkele dagen verdwijnen bij een beperkt aantal patiënten (diarree, buikpijn, duizeligheid, vermoeienis, hartkloppingen).

Voor de lezer zullen de verschillen tussen de westerse wetenschappelijke bevindingen en de Traditioneel Chinese gegevens mijlenver uit elkaar lijken te liggen.

Nochtans weet de insider dat het hele westers onderzoek niet bepaald nieuwe elementen in het licht stelt, doch de eeuwenoude kennis op een hedendaags verantwoorde wetenschappelijke manier herontdekt en bevestigt.

Het verschil tussen beide is niet meer dan het verschil tussen twee wetenschappen, twee culturen, twee taalsystemen, die, wanneer zij zullen versmelten, mogelijk de bakermat zullen vormen voor een Nieuwe Geneeskunde.

(Figuren uit Duke, J.A. & Ayensu, E.S. 1985. Medicinal Plants of China, Vol. II, p. 597).

Klimplanten, het "behang" van onze tuin

Roger LAUREYNS
Kriekmoerstraat 85, 9900 Eeklo

Klimplanten zoeken steun op andere planten of door ons zelf gebouwde constructies. Het zijn meestal vlugge groeiers door het meristeem in de stengeltoppen én felle klimmers, want zij hebben alle dit gemeen : ze willen naar omhoog !

Vooraf een bekentenis :

Klimplanten heb ik leren waarderen, bewonderen en toepassen in eigen tuin dank zij de veelvuldige en verrijkende contacten met de Plantentuin.

Thuis vond ik nergens een geschikte muur die mij kon toelaten een klimplant de kans te geven. Mijn tuinplan van 20 jaar geleden voorzag nog geen pergola, geen hek, geen steunpalen, tenzij twee ijzeren palen in T-vorm om er wasdraden aan te spannen...

Aan die T-palen, zowat aan de verdoken noordzijde van ons huis plantte ik een gewortelde scheut van een klimopplant die zo weelderig groeide in de tuin van mijn schoonmoeder.

Een klimop met grote bladeren, getand, groen met roomkleurige bladranden - na wat zoekwerk vond ik de naam :

Hedera colchica 'Dentata Variegata'.

Enkele jaren nadien kreeg deze Klimop'er al een broertje bij aan de andere paal. De palen waren wel donkergroen geverfd maar het oogt nu veel natuurlijker met die ijverige *Hedera*.

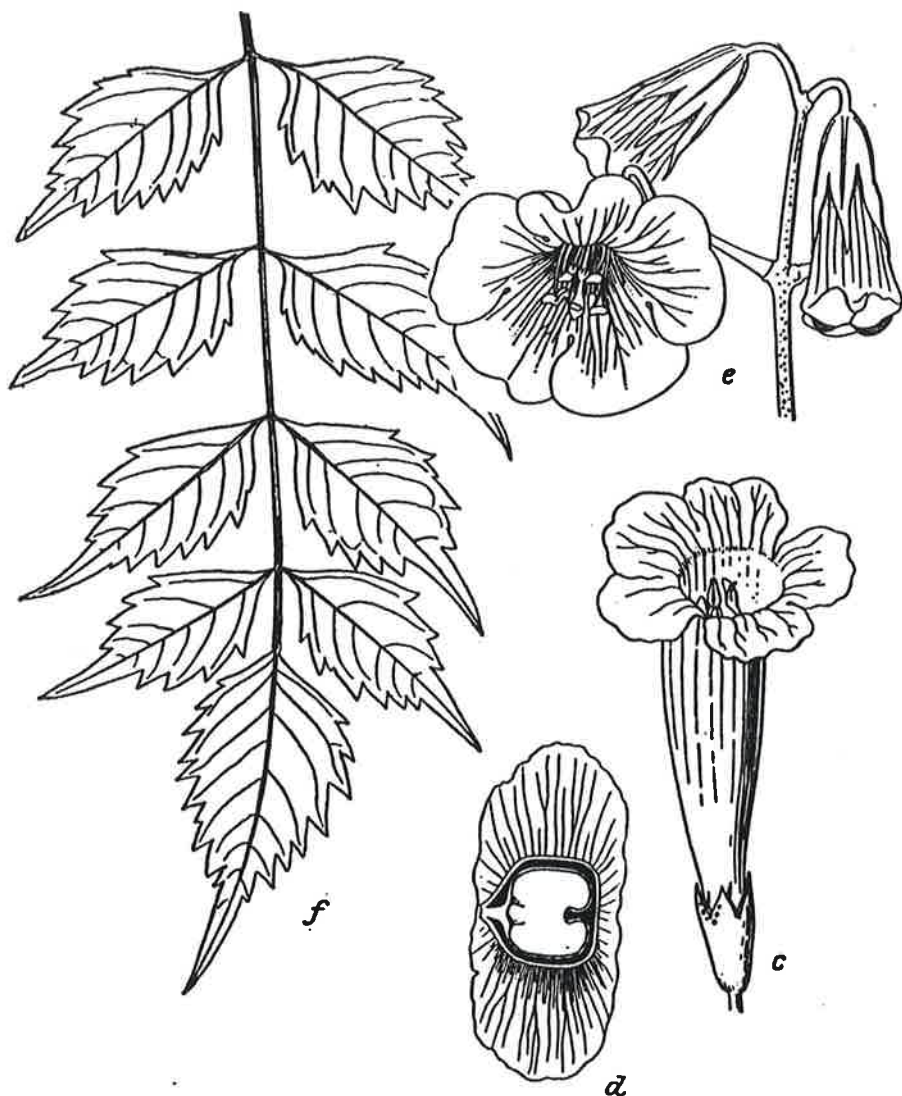

Fig. 1. Trompetklimmer (*Campsis*).

Campsis radicans. C : bloem (met korte kelklobben). D : zaad (met grote, vliedunne vleugel).

Campsis grandiflora. E : bloemen (met lange, spitse kelklobben). F : een geveerd blad.

(Krüssmann G., 1976, Handbuch der Laubgehölze 1).

Toen ik in de Plantentuin tot de ontdekking kwam dat er ook kleinbloemige soorten *Clematis* bestonden, was mijn misprijzen verdwenen voor dit geslacht in het plantenrijk, want die botanische soorten leken mij veel echter en natuurlijker dan die grote, papierachtige, schreeuwende hybriden...

Aan de zuidwestelijke zijde van mijn tuinhuisje plaatste ik enkele palen met gaas voorzien en *Clematis montana* maakt daar nu dankbaar gebruik van. Wat verderop groeit in de halfschaduw een gele soort : de statige *Clematis tangutica*.

Op reis door de zonovergoten Provence had ik al met veel bewondering gekeken naar de Passiebloem en vooral naar de warme kleur van de eveneens rijkelijk bloeiende Trompetbloem of *Campsis*.

De eerstgenoemde bleef men mij aanprijzen als kamerplant, want helemaal niet winterhard ..., terwijl de *Campsis* het alleen kon aan een door felle zon beschenen zuidermuur. Tot ik het plantenparadijs ontdekte in onze Plantentuin en van dan af zoveel meer ging experimenteren.

Want in onze Plantentuin groeit de Blauwe Passiebloem (weliswaar beschut en 's winters wat terugvriezend) in volle grond, aan en rond een stevige driepikkel !

Zo ook met *Campsis radicans* (aan volle zon blootgesteld en ieder jaar maximaal teruggesnoeid) die zich laat intomen en tot volle bloei komt aan zo'n eenvoudige steun en als het ware vergeet dat hij in plaats van 3 meter evengoed kan klimmen tot meer dan 10 meter ! (zoals het gebeurt aan de zuidmuur van het hoofdgebouw).

Nu kweek ik de Passiebloem in een grote pot en laat ik ze haar ranken hechten aan drie pyramidaal geplaatste bamboestengels. Datzelfde doe ik ook met *Campsis radicans*, maar de grote plastic pot heb ik wel ingegraven omdat deze plant niet houdt van verhitte voeten in volle zon !

's Winters verhuizen die twee dan naar de koude serre, waar ze tenminste beschut zijn tegen de gevreesde noord- en oostenwinden.

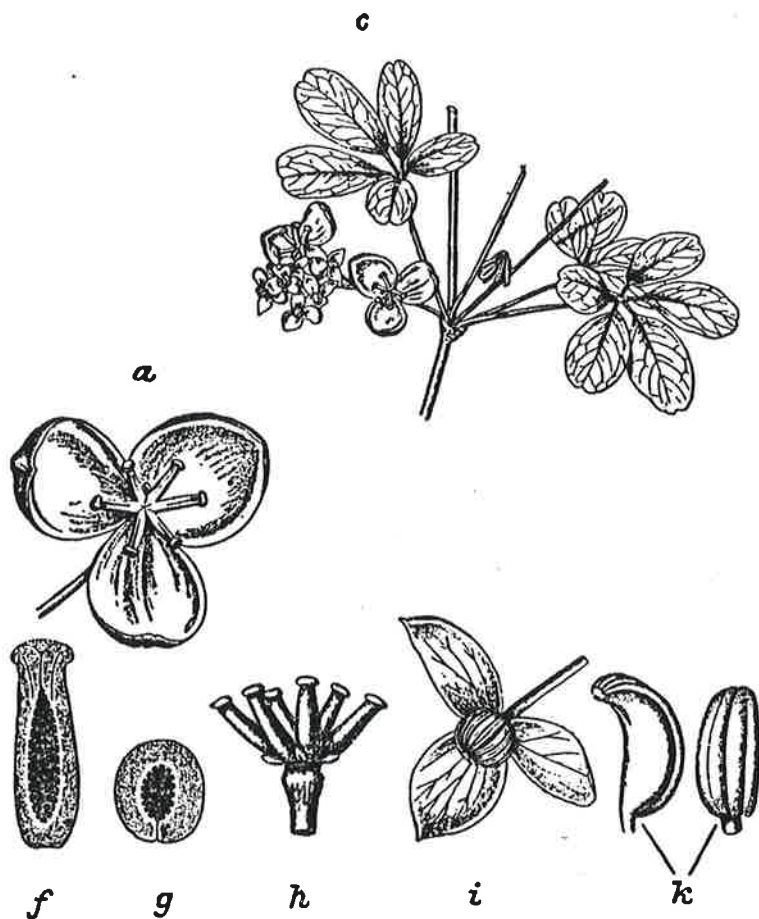

Fig. 2. *Akebia quinata*.

A : vrouwelijke bloem, met drie bloemdekblaadjes, zes losse stampers, en kleine, slecht ontwikkelde meeldraden.

C : takje met enkele blaadjes en een bloemgestel (let op de twee types bloemen).

F : één stamper, overlangse doorsnede.

G : één stamper, dwarse doorsnede.

H : vrouwelijke bloem, zonder de bloemdekblaadjes.

I : mannelijke bloem, met drie bloemdekblaadjes en zes meeldraden.

K : één meeldraad, twee zichten.

(Krüssmann G., 1976, Handbuch der Laubgehölze 1).

Sinds enkele jaren kweek ik aan zo'n driepikkels ook

- de "Morning Glory" of *Ipomoea tricolor*,
- de Klokwinde of *Cobaea scandens*,
- en nog een paar soorten *Lonicera* of Kamperfoelies.

Coreopsis of 'Meisjesogen' kent wel iedereen als eenjarige of vaste plant, maar de klimmende 'Suzanne met de mooie ogen' of *Thunbergia alata* is misschien minder bekend. Je kan ze ieder jaar zaaien en dan overplanten in pot met de steun van wat tonkinstokjes. Een heel mooi ogende terrasplant !

De Wijnstok of *Vitis vinifera* laat ik in meerdere rassen groeien aan een pergola en een reeks houten palen. Het zijn wel rassen die in ons klimaat met een normale zomer en gericht op het volle zuiden, kans geven op rijping en enige opbrengst. Maar dit laatste is zeker niet de hoofdbedoeling, maar wel de groei en bloei, het mooie blad, de prachtige verkleuringen, meerdere malen snoeien, en als wijnliefhebber meer kennis en begrip opbrengen voor het werk van de echte wijnbouwer.

Excuus voor deze wat uitvoerige bekentenis die moet verklaren hoe en waarom klimplanten mijn tuin zozeer hebben verrijkt.

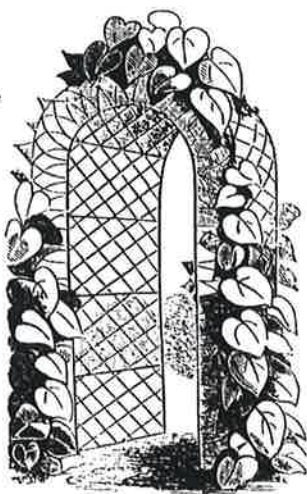

Fig. 3. Een doorlevende soort Oostindische kers (*Tropaeolum speciosum*).

A : bloeiende tak. B : één bloem, waarbij de kroonblaadjes zijn verwijderd.

(Buchenau F., 1902, Tropaeolaceae, Pflanzenreich 10).

Algemene gegevens over KLIMPLANTEN

Klimplanten zijn dus per definitie ***klimmers*** : ze willen naar omhoog en doen dit soms verbazend snel ! Het zijn een soort lianen. Het Spaans werkwoord 'liar' betekent immers : vasthouden of verbinden.

1. Hoe doen ze het ?

We kunnen ze indelen volgens hun groeiwijze (daarbij telkens een bekend voorbeeld).

A. Slingerplanten

Met slingerende stengels,

- linksdraaiend : *Wisteria sinensis* (Blauwe regen)
- rechtsdraaiend : *Lonicera* (Kamperfoelie)

B. Rankende planten

- met takken of bladeren vervormd tot ranken : *Passiflora* (Passiebloem)
- ook ranken met zuignapjes : *Parthenocissus tricuspidata* (Wilde Wingerd)
- bladeren uitlopend op ranken met haakjes op uiteinden : *Gloriosa* (Klimlelie)
- met bladeren uitlopend op ranken die zelf vaak weer uitgroeien tot bekertjes : *Nepenthes* (Bekerplant)
- met blad- en bloemstelen : *Clematis* (Bosrank)

C. Zelfhechtende planten

- met hechtwortels, vooral op de jonge scheuten : *Hedera* (Klimop), *Campsis* (Trompetbloem), *Hydrangea petiolaris* (Klimhortensia), *Ficus pumila*.

D. Hechtend met bovengrondse wortels

die neerhangend zich terug ingraven.

Aronskelkachtigen zoals : *Philodendron*- en *Monstera*-soorten.

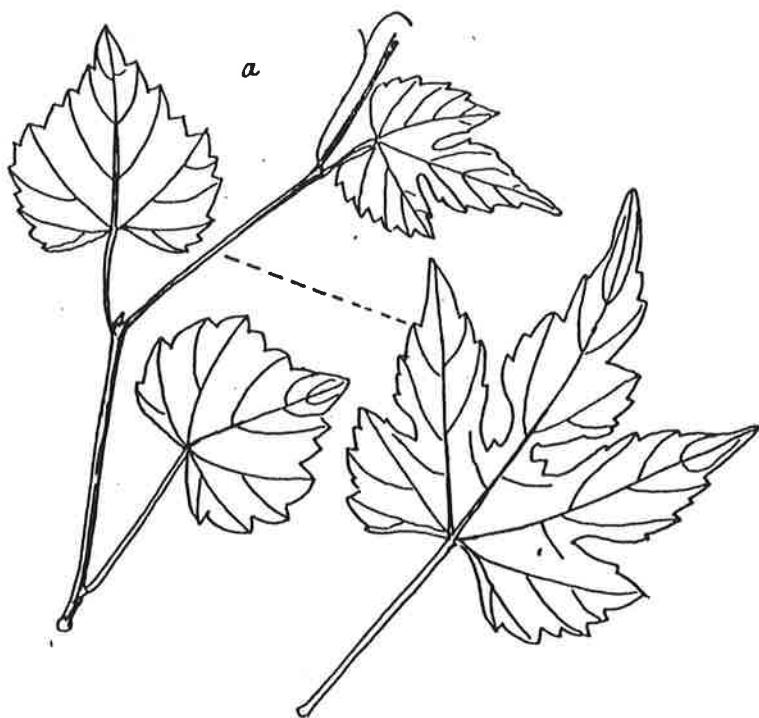

Fig. 4. Een soort Wilde wingerd (*Ampelopsis brevipedunculata* var. *maximowiczii*, vaak verward met *A. humulifolia*). Heterofyllie (de aanwezigheid van sterk verschillende bladvormen) is bij lianen een algemeen verschijnsel. (Krüssmann G., 1976, Handbuch der Laubgehölze 1).

E. Met rankende stengels en doornen of stekels

- met stekels : Klimroos en Braam
- met doornen : *Bougainvillea*

2. Hoelang doen ze het ?

- Eenjarigen (of planten die hier in ons klimaat als eenjarigen worden gekweekt) : dienen elk jaar bijtijds gezaaid te worden. *Cobaea* (Klokwinde), *Humulus scandens* (Japanse hop), *Ipomoea purpurea* (Dagbloem), *Lathyrus odoratus* (Pronk- of Reukerwt), *Tropaeolum* (Oostindische kers), *Cucurbita* (Pompoen), *Ecballium elaterium* (Springkomkommer).
- Doorlevende of overblijvende soorten : kruidachtigen, die alleen bovengronds afsterven om na de winter weer uit te lopen : *Lathyrus latifolius* (Breedbladige lathyrus), *Humulus lupulus* (Hop), *Tropaeolum speciosum* (Oostindische kers, overblijvende soort).
- Houtige, overblijvende klimplanten : *Actinidia arguta* (Straalstempel), *Akebia quinata* en *A. trifoliata*, *Aristolochia* (Pijpbloem), *Campsis* (Trompetklimmer), *Celastrus scandens* (Boomwurger), *Clematis* (Bosrank), *Euonymus* (Kardinaalsmuts), *Hedera* (Klimop), *Hydrangea petiolaris* (Klimhortensia), *Schizophragma integrifolium* (verwant met Klimhortensia), *Lonicera* (Kamperfolie), *Parthenocissus* (Wilde Wingerd), *Ampelopsis humulifolia*, *Lycium barbarum* (Boksdoorn), *Periploca graeca* (Zijdeplant), *Passiflora* (Passiebloem), *Fallopia aubertii* (Bruidssluier), *Wisteria* (o.a. Blauwe regen).

Met deze kleine inventaris willen we zeker geen volledigheid nastreven, maar u ziet, er zijn er heel wat !

Bovendien hebben we geen rekening gehouden met de leiplanten die immers geen klimplanten zijn.

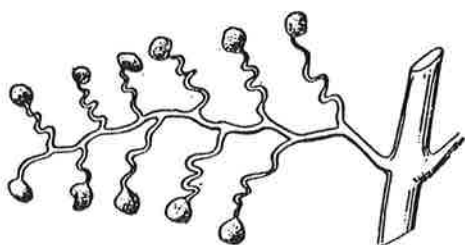
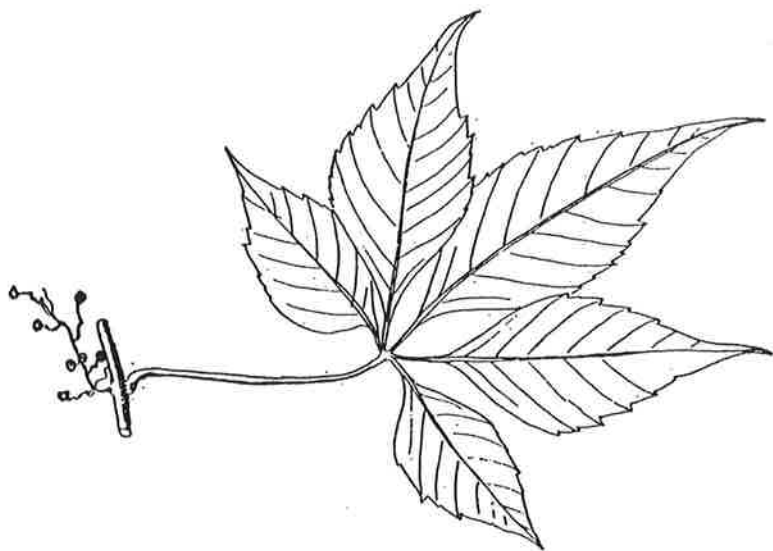

Fig. 5. Een andere soort Wilde wingerd (*Parthenocissus quinquefolia*).

Bij dit geslacht is de aanwezigheid van sterk omgevormde ranken kenmerkend : de top van de takjes is omgevormd tot een soort hechtschijfje.

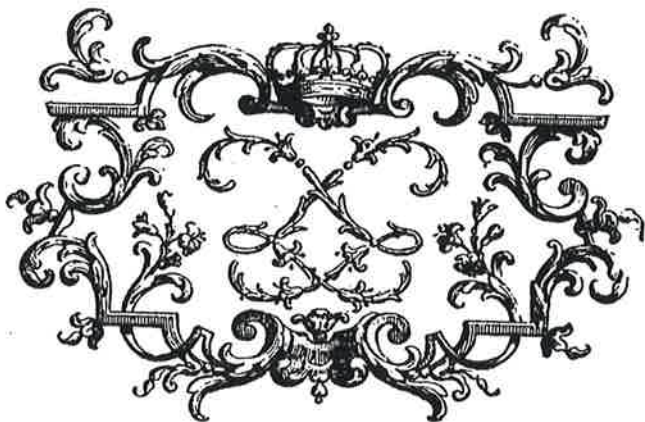
(Krüssmann G., 1977, Handbuch der Laubgehölze 2).

Als maar één naam werd vermeld, dan is dit het genus of de geslachtsnaam, want daarvan zijn dan telkens meerdere soorten. *Hydrangea petiolaris* werd met genus en soortnaam vermeld, omdat dit de enige ons bekende soort klimhydrangea is.

In onze Plantentuin zijn al die klimmers wel te vinden (soms wel even zoeken (bv. waar de klimhydrangea groeit ...)).

De vele metalen driepikkels zijn alvast een goede plaatsaanwijzing, maar ook muren, gaasconstructies, pergola's en zeker niet te vergeten de serres zijn dragers van die weelderige groeiers !

In volgend nummer herschikken we onze inventaris volgens de groeiplaatsen in de Plantentuin. Daarbij geven we wellicht ook enkele praktische tips.

Leven en beleven

Bie WOUTERS
Arboretum Kalmthout

Herinneringen aan een gedenkwaardige uitstap naar het
Arboretum Kalmthout ...

camelia
uit een oosters paradijs ontvreemd
hooggeborene
in shantung bruidskleed
zonder vouw of schaduw
gedoseerde zon
gave weergave
door en door feilloos
van kern tot raaklijn
precies wat was bedoeld
tot in uw diepste kelk
begeerlijk

er was
een vogel, een varen, een vijver.

de vogel raakte verstrikt in de varen
tot niet meer uit te maken was
wat vogel was, wat varen.

de varen spiegelde zich in de vijver
tot niet meer uit te maken was
wat varen was, wat vijver.

de vijver omhelsde varen en vogel
tot niet meer uit te maken was
wat vijver was, wat varen, wat vogel.

er was alleen wat er was, en het was goed.

Agenda 1996

September

Zondag 01, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.
Gratis rondleiding door de gidsengroep.
Tema : Klimplanten, o.l.v. Roger Laureyns.

Zaterdag & zondag 07-08, Plantentuin, van 9-16 u
Plantenmeeting & Plantenkeuring. *Gratis toegang !*

Zondag 15, namiddag & avond : romantische boottocht op de
Leie (met maaltijd). Als afsluiter van ons derde lustrum ...

Woensdag 25, Palmarium.
Opening van de Paddestoelententoonstelling.
Open t/m 02 oktober.

Zondag 29, om 10 u, Palmarium.
Gratis rondleiding op de Paddestoelententoonstelling, o.l.v.
Cyrilla Gillis.

Agenda 1996

Oktober

Zondag 06, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.

Gratis rondleiding door de gidsengroep.

Tema : Noten & Kweeperen, o.l.v. Hilde Mortier, met proeverij !

November

Zondag 03, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.

Gratis rondleiding door de gidsengroep.

Tema : Herfstgebeuren o.l.v. Harald Evrard.

December

Zaterdag 07, om 14 u, in het Peristylum en Auditorium 4 van het hoofdgebouw : Algemene Vergadering, met een voordracht over homeopathie door Dr. Y. Faighaert.

U ontvangt later hieromtrent een persoonlijke uitnodiging !

Zaterdag & zondag 07-08, Plantentuin, van 9-16 u

Plantenmeeting & Plantenkeuring. ***Gratis toegang !***

Cacao met Castanea !

Hilde MORTIER
Leiepark 7, 9051 Sint-Denijs-Westrem

Wat volgt is een huisrecept van ons aller Hilde Mortier, voor een delicioze chocoladeboter (met 20 % cacao !) met kastanjes.

Samenstelling

- 100 g gepelde kastanjes (dus : de bleke kiemen)
- 100 g chocolade (puur, dessert, fondant, of bloc)
- 100 g boter (echte, of dieet, minarine, ... : zachte)
- 100 g room (mag vervangen worden door melk)
- 60 g bloedsuiker

Breng een halve liter water aan de kook.

Laat daarin 15 kruisgewijs ingesneden kastanjes gedurende 3 minuten koken, en neem dan van het vuur.

U haalt de kastanjes per 3 uit het water, en u gaat deze zorgvuldig pellen, door verwijderen van de taai buitenste en vliedsdunne binnenste schil, gelijktijdig, en eventueel deel per deel.

En dit lastig karwei herhaalt u tot de nodige hoeveelheid kastanjes is gepeld !

Deze gepelde kastanjes zet u in een pot onder water, en kook ze dan op een zacht vuurtje (zoals aardappelen), gedurende ongeveer een half uur.

Wanneer ze gaar zijn, giet u ze af op een zeef, en de gare kastanjes worden dan door een roerzeef gemalen : dit is de basis voor kastanjepuree.

Die massa plaatst u in een warmwaterbad (de bekende "bain marie").

Nu voegen we eerst de in stukken verdeelde chocolade toe, dan de boter, de suiker, en we eindigen met de room.

Uiteindelijk verkrijgt u zo een vloeibare massa die u in kommetjes kan gieten, om dan te bewaren in de koelkast.

De bewaartijd van dit snoeperige broodbeleg bedraagt 14 dagen. Smakelijk !

Duizend bommen en granaten !

L. HAVIK
Plantentuin

't Was zwoel zoals dat alleen maar op een unieke zomeravond zijn kan. Een briesje fluisterde een pavane doorheen het dichte lover van de verzameling merkwaardige bomen, struiken, en andere exotische bloemen en kruiden.

Het overtalrijke publiek had dan ook bezit genomen van de heerlijk ruikende tuin en kuierde doorheen het labrynt van grillig kronkelende paadjes.

Opeens klonk de schelle bel van de Belleman ten teken dat verzameling werd geblazen.

Overluidkeelsroepend kondigde hij aan dat Harald, niet te verwarren met Jan, het woord tot de menigte zou richten. We hielden ons hart vast, hetgeen achteraf totaal onterecht zou blijken.

Met juiste woordkeus, overtuigingskracht - in het kwadraat - en nodige tremolo in de keel wist hij de toehoorders niet alleen te boeien, maar eveneens diets te maken om enerzijds lid te worden van de *Vriendenkring*, waarvan het *vijftienjarig* bestaan werd gevierd, en anderzijds tot het zich aanschaffen van het mooie herdenkingsboek, dat ter gelegenheid van de viering van het *tweehonderdjarig* bestaan van de *Plantentuin* zal verschijnen, in een puik verzorgde uitgave.

Verder crocheteerde hij nog enkele hete hangijzers handig tot een groot borduurwerk aan elkaar, dat met veel verve aan de man werd gebracht. Een gul handgeklap was dan ook terecht zijn verdiende loon.

Onze Directeur kreeg na dit uitgesponnen betoog amper de tijd om een héél kort woordje van dank te uiten, of daar werd de duizendste bezoeker al aangekondigd.

Hartverwarmend was het feit dat het een knaap van zestien was : hij kwam helemaal uit West-Vlaanderen, had gehoord van de Plantentuin en hem ook gevonden, met als resultaat een prachtige bloementuil en dito boek als geschenk.

Na al deze evenementen werden de bezoekers in vier groepen opgedeeld en onder leiding van geroutineerde Gidsen deskundig om de tuin geleid.

Het was zoals reeds aangestipt een prachtafavond met veel menselijke warmte en saamenhorigheid.

We zijn dan ook ten zeerste dankbaar en vereerd dat de Heer Burgemeester, aan het hoofd van een ganse delegatie vooraanstaande politici zoveel belangstelling voor de *Hortus Botanicus Universitatis Gandavensis* heeft betoond, en door zijn en hun aanwezigheid hebben bijgedragen tot het welslagen van deze luisterrijke avond ter afsluiting van de Gentse Feesten.

Tenslotte nog een woord van dank aan de talrijke professoren die door hun "acte de présence" hun oprechte sympathie betuigden aan hun collega Professor Dr. R. Viane bij zijn moeilijke taak ons aller *Plantentuin* in stand te houden.

Ingrid VERDEGEM
Duffelstraat 12, 9890 Gavere

Je zou het niet zeggen bij zo iets banaals, maar gele bloemen hebben zeer felle voor- maar vooral ook tegenstanders. Bovendien schrijft de huidige tuinmode vooral pastelkleuren voor, of groen-groen combinaties.

Als bijdrage in de discussie willen wij hier even dwars zijn, en uw welwillende aandacht vragen voor een geel bloeiende plant die zo speciaal van voorkomen is dat hij zonder twijfel ook de tegenstanders van de kleur kan verleiden.

We hebben het hier over de geelbloeiende Clematis, waarvan de twee belangrijkste vertegenwoordigers *Clematis tangutica* en *Clematis orientalis* zijn.

Hoewel deze planten niet uit dezelfde regio stammen, werden ze, omwille van hun gelijkenis, lang beschouwd als twee varianten van dezelfde plantensoort.

Dat is nu niet meer het geval. De voornamelijk uit China afkomstige *Clematis tangutica* blijkt wel degelijk een aparte species.

Wat maakt deze planten nu zo aantrekkelijk ?

De bladeren van *Clematis tangutica* zijn grijsgroen en geveerd gedeeld, die van *Clematis orientalis* nog fijner, ze kunnen bijna varenachtig genoemd worden, zodat beide planten in hun groene klee veel eleganter ogen dan vele andere Clematis-soorten.

Mede omwille van hun doorgaans krachtige en warrige groei zijn ze bij uitstek geschikt om er een tuinprideel mee te laten begroeien.

De bloemen zijn eveneens buitengewoon mooi.

Afhankelijk van de soort en de variëteit zijn ze geelgroen tot oranjeachtig, met vier bloemblaadjes geschikt rond een donkere toef meeldraden. De bloem opent nooit vlak, blijft klokvormig half-geopend, en staat geknikt op een lange bloemsteel, wat een lampioneffect geeft. Ze zijn tot 5 cm in doorsnede en zeer talrijk.

De bloei valt laat in het seizoen (van augustus tot oktober), wat nog een bijkomend voordeel biedt (ze vloeken dan niet met de oude rozen).

De bloemen van *Clematis orientalis* geuren ook nog eens aangenaam.

Na de bloei verandert de hele plant in een sluier van zilveren pluizen die erg lang goed blijven. Voor bloemschikkers : veel langer dan die van de inlandse *Clematis vitalba*. Ze zijn ook meer zilverachtig getint, zonder de roodachtige waas op de vruchtjes.

In de tuin kan men er een plaatje van maken met eenvoudige bottelrozen (maar géén rugosa's) en als het lukt, maar dat doet het alleen op kalk, sleedoornpruimen.

Een paar woordjes van waarschuwing en advies.

Wie bang is voor, of een tuin heeft die besmet is met clematis-verwelkingsziekte kan op beide oren slapen. Geen van beide planten is er kwetsbaar voor, omdat deze plaag meestal de vér doorgekweekte cultivars treft en niet de wilde, botanische species.

Iets anders is wel een probleem : vooral *Clematis tangutica* is een ongelooflijke lekkernij voor slakken en echt alleen geschikt voor mensen met een drogere tuin waar deze vreters niet zo talrijk zijn. Of voor hen die zonder gewetensnood gebruik maken van slakkenkorrels (zéér strikte veiligheidsmaatregelen voor mens en dier in acht nemen !!).

Mijn eigen oplossing is kweken in een grote pot, niet moeilijker dan voor geranium.

Zoals voor alle Clematis-soorten : een beetje kalk op zijn tijd, en schaduw op de voet doen wonderen.

Men leest altijd maar opnieuw dat men klimplanten "door de bomen moet jagen" in de tuin. Het zou mooier zijn en de tuin een meer natuurlijke of wildere aanblik geven. Het laatste is waar, het eerste niet noodzakelijk. Weet wat u doet.

Boom en klimplant moeten qua groeikracht precies op elkaar afgestemd zijn, en meestal wint de klimplant wat niets anders is dan een wilde strijd om het bestaan.

Soms sterft de boom een plotse in plaats van een langzame dood door een herfststorm, die immers veel meer vat heeft op zijn door de klimplant topzwaar geworden kruin. En onze beide clematis-soorten zijn onverzadigbare groeiers ...

Er is nog een bijkomend probleem.

Dat stelt zich acuut wanneer met name uw *Clematis tangutica* zeer onaangekondigd de pijp uitgaat (die schijnt dat wel eens te doen, het is geen plant die meegaat tot aan het pensioen van de eigenaar). Probeer dan nog maar eens twintig meter verwarde massa uit een boomkruin te halen. Een gewaarschuwd man (m/v)

Voor wie bij een gespecialiseerde kweker terecht kan en op naam koopt, kunnen we twee cultivars van *Clematis orientalis* aanbevelen.

De beste groeier is *Clematis orientalis* "Bill Mackenzie", en de meest speciale bloemen heeft *Clematis orientalis* "Orange peel", met vlezige licht geel-oranje getinte bloemblaadjes.

Veel plezier !

Fig. 1. Eén van de gele *Clematis*-soorten (*Clematis tangutica*).
Habitus, met twee bloemen.
(Krüssmann G., 1976, Handbuch der Laubgehölze 1).

Geboeid door biologie

Jef VANDENBULCKE
Ottergemsesteenweg 436, 9000 Gent

Onder de biologen komen er eigenaardige mensen voor.

Verzoeke dit niet pejoratief te verstaan. Wel mensen met een uitgesproken eigen-aard.

Zulk eigenaardig mens is bioloog, schrijver, muzikkenner *Maarten 't Hart*.

In zijn jeugdherinneringen gaat hij terug vóór zijn geboorte :

" Een betoverende warme, zondoorstoofde, met het onnadrukkelijk zomerse gezoem van insecten getooide zomerdag in het barre oorlogsjaar 1944. Maar dat kan niet; ik was toen nog niet geboren. Niettemin zie ik, daar in de brede, zanderige grasstrook langs de Nieuwe Weg in Maassluis mijn zwangere moeder en mijn vader achter een haag van bloeiend, geurend koolzaad zitten. Ik hoor hun murmelende stemmen. In de verte glinsteren bolle, witte zeilen; alles is zoals het hoort te zijn. Later zie ik de grasstrook weer. Nu wandel ik er zelf. Tot aan de horizon bloeien rode klaprozen en gele leeuwebekjes".

Midden die natuur groeit hij op, zonder wel bewuste belangstelling voor de levende wezens, doch onbewust moet het toch sterk op hem ingewerkt hebben.

Tijdens zijn schooljaren is hij een krak voor rekenen, maar zijn handen staan verkeerd voor tekenen. En dat komt slecht uit wanneer hij naar de universiteit gaat om biologie te studeren. Vooral in de eerste twee jaren moesten de observaties getekend worden, moet in het practicum wat onder de microscoop te zien is nagetekend worden ! Dat was een zware straf voor zijn studiekeuze.

Op het tentamen moest hij, na de ondervraging die uitstekend beoordeeld werd, ook zijn practicumtekeningen laten zien, die hij "met bange voorgevoelens overhandigde".

- Dat wedervaren, en zijn daaropvolgende speurtocht naar de planten in de natuur, om een waardige en bekwame bioloog te worden, vertelt hij in het autobiografisch boek : "Het roer kon nog zesmaal om" - Uitgeverij De Arbeiderspers - Singel 262, Amsterdam/Antwerpen.

In 1991 was dat boek al aan zijn zesde druk. De uitgeverij verleende bereidwillig de toelating om de volgende boeiende bladzijden over te nemen voor de Vrienden van de Plantentuin van de Universiteit Gent.

" Met bange voorgevoelens overhandigde ik hem mijn schetsboek. Zorgvuldig bladerde hij het door, keek mij toen aan met die verbijsterend blauwe ogen en zei : 'Ik zal u in het diepste geheim iets vertellen , mits u belooft dat u uw mond daarover zult houden.'

'Zeker, professor' zei ik.

'Blijft het echt onder ons ? Zult u het zeker niet verder vertellen ?'

'Nee professor.'

'Goed, welnu, ik zal u een groot geheim vertellen : u kunt absoluut niet tekenen, maar dan ook helemaal niet. Waarom bent u biologie gaan studeren ?'

'Om uit militaire dienst te blijven', zei ik.

'Vertelt u me dan nu maar welke krab wij doorgaans aan het Noordzeestrand vinden.'

Daar bleef ik het antwoord op schuldig.

'Komt u ooit op het strand ?' vroeg hij.

'Nee,' zei ik, 'eigenlijk nooit.'

'Ach', zei hij, 'u bent dus eigenlijk geen echte bioloog, u bent een deserteur a priori, welnu, dan kunnen wij dit tentamen eigenlijk beter stoppen, dan zal ik u, als bijdrage aan de wereldvrede, een zeven geven.'

Toch was het niet helemaal waar dat ik geen echte bioloog mocht heten. In het voorjaar van 1963 begon ik de studie steeds leuker te vinden. Eerst merkte ik dat nog niet, maar toen ik vaststelde dat ik in de weekends steeds maar met een flora langs de Maaskant liep, en ijverig elke opkomende plant determineerde, moest ik erkennen dat ik blijkbaar toch belangstelling had voor de natuur. Wat mij in dat voorjaar overkwam heb ik veel later beschreven gezien in de Zevende Wandeling uit *Les Rêveries du Promeneur solitaire* van Jean-Jacques Rousseau en daarna, nog veel mooier, in de brieven van iemand die ik aan mijn hart druk. Rosa Luxemburg schreef op 30 maart 1917 :

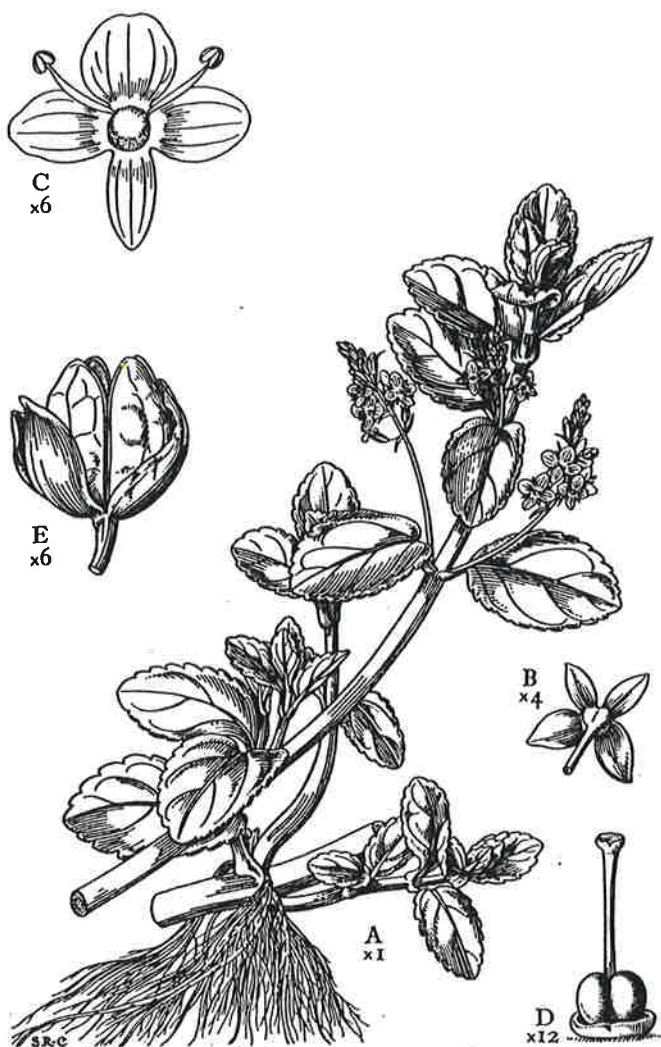

Fig. 1. Beekpunge (*Veronica beccabunga*).

A : habitus. B : kelk. C : kroon met de kenmerkende twee meeldraden. D : stamper, met de twee delen van het vruchtbeginsel, dunne stijl en bekervormige stempel. E : doosvrucht met omhullende kelk.

(Ross-Craig S., 1979, Drawings of British Plants).

'Wat ben ik blij dat ik mij drie jaar geleden plotseling op het botaniseren geworpen heb, als op alles, meteen met al mijn geestdrift, met mijn hele ik, dat de wereld, de partij en het werk van me afvielen en slechts die ene hartstocht mij dag en nacht vervulde : buiten in de voorjaarsvelden ronddwalen, de armen vol planten te verzamelen en dan thuis te ordenen, te determineren, in de schriften op te nemen. Wat leefde ik toen de hele lente als in een koorts, wat leed ik veel, wanneer ik voor een klein plantje zat en lange tijd er niet in slaagde zijn plaats in de reeks te bepalen; ik was meermalen haast een bezwijming nabij in zulke gevallen. Maar daardoor ben ik nu in het groene rijk thuis, ik heb het me veroverd - in storm, in hartstocht, en wat men aldus met geestdrift zich eigen maakt, schiet diepe wortelen.'

Het eerste plantje dat ik determineerde was Klein Hoefblad. Daarna kwam Speenkruid. Ik had het gevoel alsof ik de natuur in een soort handgreep nam. Ik leerde niet alleen vele plantjes kennen, maar zag plotseling ook hoe ze na elkaar in het voorjaar verschenen. Al spoedig ontdekte ik dat er in mijn binnenste blijkbaar een voorkeur klaar lag voor bepaalde planten. Het leek of ik altijd al Ereprijs had gekend en bewonderd toen ik voor de eerste keer een van de vele soorten determineerde, en of ik altijd al had geweten dat er één soort Ereprijs was die mij steeds weer zou ontroeren als ik hem zou zien : de Beekpunge die op de grens van land en water groeit. Ik hield ook dadelijk van Kattedoorn, (misschien omdat ik, toen ik de plant leerde kennen, tegen het meisje met wie ik hem determineerde zei :

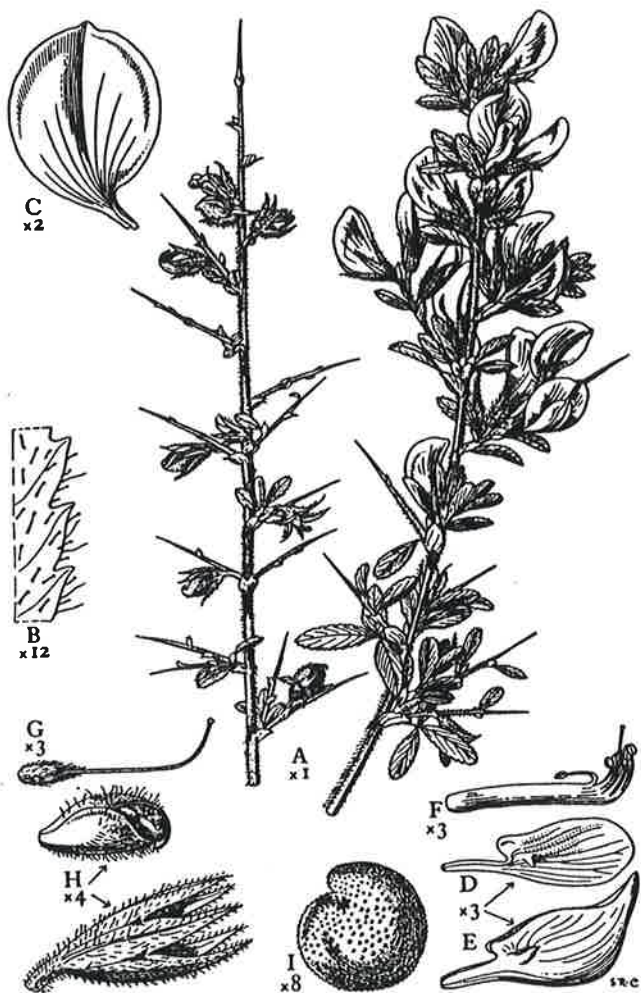

Fig. 2. Kattedoorn (*Ononis spinosa*).

A : habitus (rechts : bloeiend, links : in vrucht). B : bladrand, met klierhaartjes. C-E : kroonblaadjes. C : vlag. D : zwaard. E : één van de kielblaadjes. F : buisvormig vergroeide helmraden, met uitstekende stijl en stempelkopje. G : jonge stamper. H : kelk (onder) en opengesprongen vrucht (boven). I : zaad.
(Ross-Craig S., 1979, Drawings of British Plants).

'Jij bent net zo mooi als Kattedoorn en net zo stekelig') en van Moerasspirea met zijn kroon van roomwitte bloemen, en van de Dotterbloem waarvan de bloemen zo angstvallig bij elkaar hokken, en van de Grote Valeriaan die zo trots rechtop in de slootkanten staat, en van Waterranonkel (hoe prachtig als je een klein slootje ziet dat helemaal bedekt is met de tere, witte bloempjes van deze plant), en van Pijlkruid met zijn mooie blad. Het zijn bijna allemaal planten die vlak langs of in het water staan.

Het kan ook zijn dat de studie mij begon te bekoren vanaf onze eerste excursies. Een week lang vertoefden wij in een jeugdherberg te Ellecom. Natuurlijk werden de avonden omgebracht in sociaal verkeer, maar je kon je tersluiks uit de voeten maken en alleen door die geheimzinnige, fluisterende bossen dwalen. En 's morgens had je van half zes tot half tien het rijk alleen, kon je in de morgenzon op een verzakt hek zitten lezen. Overdag determineerden we Bleekgele Hennepnetel en Teer Vederkruid en Zonnedaauw. "

Tot daar zijn verhaal.

Diezelfde drang, die gedrevenheid bij het determineren "te velde", hebben we meermaals kunnen bewonderen bij "onze" natuurgidsen, die zich nu ook inzetten voor de Plantentuin.

Het beeld van die lering "te velde" kwam mij nu weer voor de geest bij het lezen van Maarten 't Hart's verhaal, en de overdruk van deze heerlijke bladzijden wordt aan hen opgedragen.

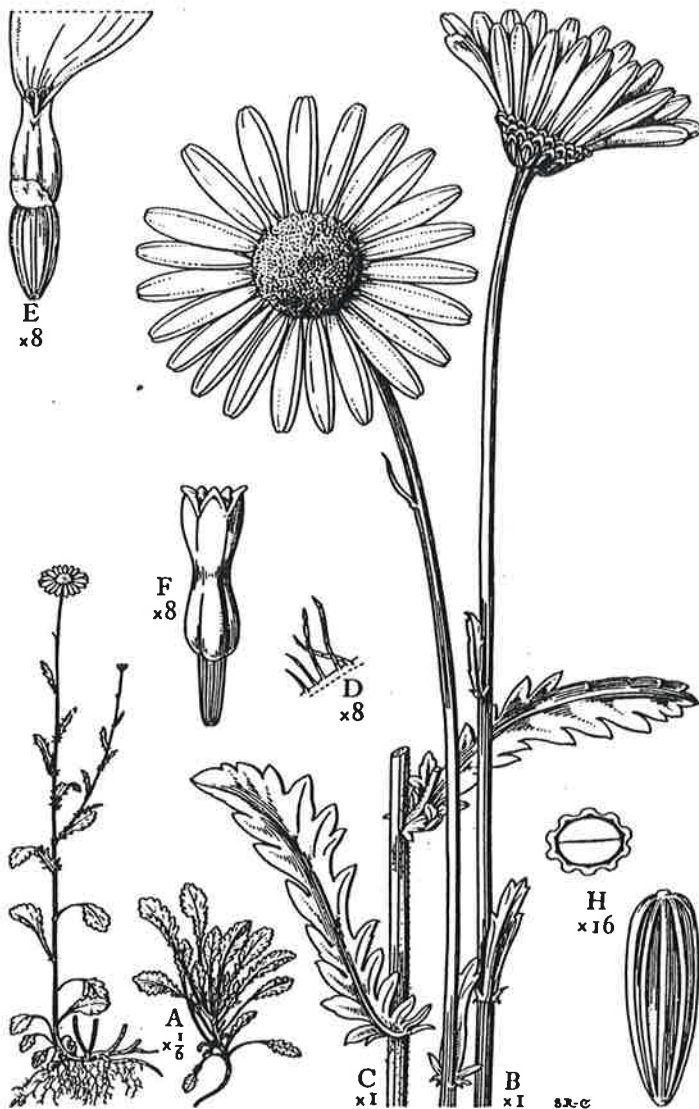

Fig. 1. Margriet (*Leucanthemum vulgare*).

A : habitus van vegetatieve (rechts) en bloeiende plant (links). B : twee bloeiendstengels. C : twee stengelbladeren, met behaarde stengel. D : detail van deze haartjes. E : straalbloempje, met vruchtbeginsel, kelkschubje, kroonbuis en basis van het kroonlint. F : buisbloempje, met vruchtbeginsel, kroonbuis en aan de top 5 gelijke korte kroonlobben. H : vruchtje van een buisbloempje, zijzicht en dwarse doorsnede. (Ross-Craig S., 1979, Drawings of British Plants)

Een nieuwe Margriet

Marc GEENS
Bauwerwaan 34, 9930 Zomergem

Elk jaar sta ik weer verwonderd over het aantal nieuwe cultivars van vaste planten dat op de markt wordt gebracht. Vaak gaat het om gerichte selecties of een toevallige vondst.

Van deze laatste mogelijkheid heb ik persoonlijk een voorbeeld in de tuin groeien.

Mijn verhaal begint in 1988. Dat jaar zaai ik een aantal wilde bloemzaden (her en der verzameld in de zomer en herfst van '87) uit in mijn tuin om deze apart op te kweken en nadien in een bestaand gazon in te planten, om deze geleidelijk aan om te vormen tot een soortenrijkere maaibeide.

Groot was mijn verwondering toen ik merkte dat er tussen de enkele plantjes van de Margriet (*Leucanthemum vulgare*) die waren opgekomen één bontbladig exemplaar aanwezig was.

Met de nodige extra zorgen heb ik die apart opgekweekt, en de plant bloeide voor het eerst in 1990.

Tot mijn verbazing gaf de ene helft van de plant korte bloei-stengels en vervormde bloemhoofdjes, de andere gaf wel volledig normale hoofdjes (men beweert dat vele bontbladige rassen eigenlijk zieke planten zijn en dit blijkt "deels" uit te komen).

Dat najaar nam ik een hele reeks stekjes om te kijken of deze eigenschappen inderdaad vastlagen in de plant of door toeval waren ontstaan.

De stekjes van de "misvormde" helft gaven inderdaad allemaal misvormde hoofdjes. Uit de "normale" helft kwam een deel op met "normale" bloemhoofdjes, maar een deel vertoonde weer die misvormde hoofdjes.

Van de stengels met "normale" hoofdjes heb ik er weer enkele doorgekweekt en verder geselecteerd 1) op bontbladigheid en 2) op het vertonen van normale bloemhoofdjes. Naar het zich laat aanzien heb ik nu een redelijk goede kloon in handen.

Deze verspeelde ik bijna volledig toen ik verhuisde en de plantjes -natuurlijk ook in potjes- meegingen. De slakken uit mijn nieuwe tuin dachten dat het een presentje was van de nieuwe bewoner en deden zich te goed aan al die tere stekjes.

Gelukkig kon ik er nog enkele recupereren, en deze vormen nu de basis voor de huidige moederplanten (die helaas zeer geliefd zijn door de wilde konijnen vanwege het overvloedige bonte groen dat ze ook in de winter vertonen). Ondertussen zijn er toch enkele pollen uitgegroeid, zodat ze de natuurlijke belagers beter kunnen weerstaan.

Opvallend is dat er bij deze margriet een zekere cyclus voorkomt in de bontbladige toestand.

Tijdens de lente groeit de plant sterk uit en vormt bloeistengels. Op dat ogenblik gaat bontbladigheid sterk achteruit. Wanneer de groei herneemt na de bloei, dan vertoont de plant opmerkelijk minder bonte vlekken. Later in de zomer neemt het aantal vlekken weer sterk toe, zodat de plant zeer bont de winter ingaat. Dit interessante fenomeen ken ik bijvoorbeeld ook van *Astrantia major* "Sunningdale Variegated".

Ook dit jaar heb ik weer gemerkt dat er af en toe onvolmaakte bloemhoofdjes voorkomen. Als men deze weghaalt, krijgt men vaak de vorming van nieuwe bloeiknoppen; wat dan een verlate bloei oplevert.

Eerlijkheidshalve dient gezegd dat deze plant minder spectaculair oogt dan de Enkele tuinmargriet (*Leucanthemum x superbum*) of de Gevulde tuinmargriet (*L. x superbum* "Wirral Supreme"), maar voor een meer natuurgerichte tuinaanpak waar zijn niet-bonte soortgenoot een plekje heeft, is het een leuke aanvulling die in de sombere seizoenen een beetje extra kleur brengt.

Geïnteresseerden in een plantje van deze *Leucanthemum vulgare* Variegatus "Retiensis", kortweg *Leucanthemum vulgare* "Retiensis", kunnen steeds bij mij terecht voor een plantje, en ... misschien kunnen we dan naast ideeën ook nog andere plantjes uitwisselen.

De verovering van Engeland (deel 2)

L. HAVIK
Plantentuin

Wisley & Kew, 11 & 12 mei 1996

Tweede dag

Ook in Engeland komt de zon in 't oosten op en dat was nog maar pas gebeurd of het hele gezelschap zat reeds aan tafel voor "English breakfast". Als je daar de twee croissantjes van een "casse croûte français" moet bij vergelijken sla je natuurlijk géén figuur. Onvoorstelbaar, gewoon "amazing", wat ze je daar op je nuchtere maag voorschotelen. Amai !

Zo je bij wijze van voorbeeld slechts één hap zou nemen van al hetgeen aangeboden wordt, dan ben je vóór twaalfen a.m. niet klaar. Opsommen is onbegonnen werk. Kortom "en sortant de table" hadden de meesten echt geen honger meer. Zo begon dan die "memorable second day".

Met volgepropte maag zijn we naar *Kew* afgezakt. Na het bezoek aan *Wisley* dachten we alles gezien te hebben, maar dit hier, *Kew*, is werkelijk het einde.

Met één Hugo Claus kom je echt niet meer toe. Woordpaletten in alle toonaarden falen hier in een ijdele poging tot beschrijving van dit feeërieke paradijselijke Eden (sic).

In verspreide slagorde, als ware het een versterkte burcht, zijn we ter verovering de *Kew Gardens* binnengetrokken. In kleine groepjes met gids, individueel, per duo of andere combinaties. Maar de som van al die onderdelen kan de totaliteit der bezienswaardigheden niet samenvatten. Uren hebben we in dit oord van pracht rondgedwaald. Hier wordt de tijd als tijdloos ervaren. Een ganse dag herleidt zich tot een bliksemschicht. Een "snack" heeft er ternauwernood afgekund.

Oude knarren van driehonderd jaar en meer staan er in volle levenskracht bij alsof het hun eerste lentemorgen was. Bijwijken was het of we op een andere, nog niet ontdekte, planeet beland waren.

Serres tripel zo hoog en vierdubbel zo lang als die van de *Plantentuin*. Onze fierheid kraakte een ietje watje maar we hebben het kranig doorstaan. De klimpartij naar de top van dit tropisch "greenhouse" was een uitputtende onderneming.

Vijfentwintig meter hoog onder een glazen koepel bij 45° Celsius en een vochtigheidsgraad van méér dan 100 % ... om te bezwijken.

Het uitzicht aldaar was het afzien waard. Babylonische tuinen kunnen nooit zo overweldigend zijn geweest. We hapten naar adem. Na een ultieme alles omvattende panoramische blik strompelden we de gietijzeren wenteltrap af naar de begane grond.

Onmiddellijk daarop doken we in de ondergrondse aquariumzaal. De daar heersende temperatuur voelde fris aan. Verwijtend keken we naar de onverschillig in het koele water rondzwemmende vissen. Wat zijn er toch wonderbare dingen te ontdekken in en onder water.

Guy deed "bande à part". We passeerden hem toen hij onder een beuk, van respectabele afmetingen, even zijn kodakske - een uiterst gesofistikeerd fotoapparaat - liet afkoelen. Ja u snapt het al, het was warm gelopen van het danig kickjes nemen.

Cyrilla was in haar element, een ratelpopulier..., wat kunnen mensen toch jaloers zijn.

De Prof kampte met exemplaren die hij voor het eerst in zijn leven "face to face" ontmoette.

Wij zijn alsmaar verder getrokken. De negen verdiepingen hoge Pagodetoren en de uit-één-stuk vijfenzeftig meter hoog reikende vlaggenmast bezorgde ons flink wat nekkrampen.

Achteloos zijn we de "*Marianne North Gallery*" binnengewipt. Die galerij zit volgestouwd met prachtig geschilderde bloemtaferelen. Stillevenen noemen ze zo iets. Onze francofone landgenoten doen er nog een schepje bovenop. Die heten dat "une nature morte".

En dan te ervaren de bewelmende geur van de boeketjes die zo op je afkomt, terwijl je de bijtjes hoort zoemen en de vlinders, die vliegende bloemen, ziet dansen van de ene ruiker naar de andere, allemaal vol bruisend leven en dat op het moment dat een Zefier door je pruik ademt.

"Nature morte" : kom nou !

In de lommer van een kanjer - alles is daar reusachtig - van een *Sophora japonica* gezaaid in 1753, gunden we ons eigenzelve een adem- en rustpoze.

Met een splijtende blik - het leek wel een Haviksblik - doorheen het staalblauw van een met grillig gevormde wolken opgesmukt zwerf (hum) ontdekten we eensklaps een groot aantal rare vogels. Uiteraard waren we voor de planten gekomen zodat weinigen de predatoren die het spansel doorkliefsden opgemerkt hebben. Nochtans vlogen zij, drijvend op hun strakke wieken, af en aan met de regelmaat van een Big Ben. Een zeldzame keer lukte het ons er één op naam te brengen zoals die *Fokkerii hollandaisie X orangium*. Maar er ontspon zich wel een heus debat over de vraag of we een *Archaeopteryx*, een Condor of een Concorde in het vizier hadden gekregen. Naar verluid is men er niet uit geraakt. Toegegeven dat het hier een aartsmoeilijke materie betreft.

En toen plotseling verbijstering alom. "Time was up, tea time over" en zelf hadden we niet eens een tas koffie kunnen opslurpen.

Mistroostig beklommen we de bus.

We hadden amper iets gezien ...

Op de terugweg naar huis toe hebben we andermaal de wereldstad **London** aangedaan.

Dit keer was het "by day" en alhoewel de betovering van de agiorno-verlichting er niet meer was, is en blijft het een overweldigende metropool.

Bij het Baden-Powell House en dito standbeeld hebben we even een tik gegeven tegen de brede rand van onze scoutshoed. Waar is de tijd ... oh ja, De Panters zo heette de patrouille en de kreet was "Pantersklauww ... klaarrrrr".

Daar hadden we weerom de *Thames* met zijn tot dancings, restaurants of tearooms omgebouwde boten.

De *Mayflower* met zijn *Pilgrim Fathers*, stevig vastgemeerd. Twee achtriemers met stuurman - weet je het nog Emmy - gleden onder de brug door waar wij over reden. (Emmy is twaalf en roeit in skiff even krachtig als Bredael).

Nogmaals de glorieuze Moermanskvaarder H.M.S. Belfast, een heldenepos uit Wereldoorlog II. De prachtige soliede bruggen die het brede water overspannen.

De *Docklands* met hun pro's en contra's. De vele merkwaardige gebouwen langsheen beide oevers van deze getijdenstroom. Dit alles is een wereld op zich.

Hier ergens moet het geweest zijn dat Emiel *Claus* zijn schildersezel naar buiten heeft getrokken - rondom 1917 - om er de in mist gehulde bruggen en stroom te konterfeiten. Maar ook dit schouwspel hebben we gelaten achter ons moeten laten, opstomend naar Folkestone.

In een flits zagen we een bordje met "*Hastings*" erop en ja hoor Jan - u weet wel Jan - kwam al aandraven. Ditmaal waren we hem vóór. Ja Jan, we hebben de Veroveraar gezien en Harold met zijn pijl duidelijk dwars door de kop en zelfs ons Mathildeke die naarstig bezig was met kousenstoppen, wat anders zou je van een Maartje uit Vlaanderen verwachten.

We naderden onheilspellend vlug de fameuze tunnel met de twee uiteinden.

Wat je niet mag doen als je de hand aan de ploeg slaat ... deden we tóch. We gluurden al over de rechterschouder achterom ... en meteen wisten we het. Terugkomen doen we ... *Albion* !

Later, veel later zullen we het aan de kleinkinderen door vertellen. "Once upon a time in ... Kew Gardens". Jaja ... Jaja ...

Adres gewenst

Van volgende leden zijn berichten teruggekeerd :

Mevr. M.J. Hofman, Affligemdreef 45, 9300 Aalst

Dit is wel een vreemde historie, naar dit adres sturen we al jaren onze informatie op, en nu komt een nummer terug met de vermelding "ontoereikend adres". Begrijpe wie begrijpen kan...

Mevr. C. De Ketelaere, Eeklostraat 95, 9030 Mariakerke.

Als iemand onder u het nieuwe adres kent, laat u dat ons even weten. Waarvoor onze beste dank !

Tentoonstelling : helpende handen

De aanwezigheid van een aantal Vrienden vóór de opening (hulp bij het opzetten) en ná de opening (voor een diskreet toezicht) wordt door het bestuur van de Plantentuin bijzonder op prijs gesteld. Daarom, als u kan meehelpen, graag een telefoontje naar de H. K. Otten (09 - 264 5073).

De laatste tentoonstelling voor dit jaar is de grote Paddestoelen-tentoonstelling, die naar traditie eind september - begin oktober wordt gehouden (zie Agenda 1996).

Oude nummers van dit tijdschrift

Niet weggooien, maar bezorgen aan de Plantentuin, of bij Paul Goetghebeur. Dank ! (Vooral de zéér oude nummers zijn gewenst, ter vervollediging van ons -helaas incomplete- archief).

De

VRIENDEN van de PLANTENTUIN GENT

**driemaandelijks tijdschrift
vijftiende jaargang
nr. 3 september 1996
ISSN 0777 - 8821**

Redactie :

Paul Goetghebeur

Plantentuin, Ledeganckstraat 35

9000 Gent (telefoon : 09 - 264 5055 of 5056)

Aan dit nummer hebben meegewerkt :

Konraed Camelbeke, Marcel De Cleene, Inge Decuypere, Marc Geens, L. Havik, Roger Laureyns, Henk Leyseele, Marc Libert, Hilde Mortier, Karel Otten, Pierre Sterckx, Jef Vandenbulcke, Ingrid Verdegem, Laurette Verschaeve, Prof. R. Viane, Bie Wouters.

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar Christelle VanKerchove voor het verzorgde tikwerk, en naar Ferdinand Cobbaut, Cyrilla Gillis, Rosette Heynderickx, Jan Lenaerts, Henk Leyseele, Dirk Rosseel, Adelin Van Heuverswijn voor de kopieer-, plooi-, kleef-, sorteer-, en transportactiviteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 1996.

Overname van artikels is alleen mogelijk mits en ná schriftelijke toestemming van de redacteur.

Lidgeld 1996

U kan uw bijdrage overschrijven op rekening 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin Gent, met de vermelding : lid 1996 (en graag naam + adres van het lid !).

Gewoon lid : 300 BF

Beschermid : 500 BF

Steunlid : 1000 BF

De
VRIENDEN van de PLANTENTUIN
GENT

driemaandelijks tijdschrift
vijftiende jaargang
nr. 3 september 1996
ISSN 0777 - 8821

verantwoordelijke uitgever :
Paul Goetghebeur
Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. 09 - 264 5055

afgiftekantoor
Ledeberg 1